

Кафедра струнно-смічкових інструментів

Фах (підготовка магістерської виконавської програми).

Альт

Освітній ступінь

магістр

Курс	1-2
Семестр	1-3

Спеціальність

025 «Музичне мистецтво»

Освітньо-професійна програма

«Музичне мистецтво»
Альт

Статус

обов'язкова

ECTS	10
Годин	300
Індивідуальні заняття	96
Самостійна робота	204

Форма контролю

екзамен/
атестаційний іспит

Інформація про викладачів

ПІБ	Гаврилець Д.Г. – професор кафедри струнно-смічкових інструментів НМАУ імені П.І. Чайковського, заслужений діяч мистецтв України, кандидат мистецтвознавства. Тучапець А.І. – в.о.доцента кафедри струнно-смічкових інструментів НМАУ імені П.І. Чайковського, заслужений артист України.
Профіль викладача	https://orcid.org/0000-0002-9112-7263 (Тучапець А.І.)
e-mail	strunni.nmau1@gmail.com

Анотація навчальної дисципліни

Навчальну програму «Фах (підготовка магістерської виконавської програми)» складено з урахуванням сучасних вимог до методики підготовки концертного виконавця - альтиста, розроблено на основі базової теорії формування виконавської майстерності альтиста, провідних сучасних методик та практичних рекомендацій, складених на ґрунті багаторічного виконавського і педагогічного досвіду.

Основні напрямки реформації системи педагогічної освіти у відповідності з Державною національною програмою «Освіта» і Закону України «Про вищу освіту» є фундаментом для розвитку інтелектуального, професійного та духовного потенціалу суспільства. Це ставить складні завдання перед вищою школою в галузі музичної педагогіки, як базового рівня інтеграції виконавської, навчальної, педагогічної, наукової, дослідницької, інноваційної діяльності, де формуються нові системи навчання і дослідницькі мережі. Усе це потребує високоякісної підготовки магістрів, нової науково-

інноваційної генерації фахівців, здатних до активної професійно-творчої діяльності в галузі мистецтва.

Мета – формування висококваліфікованих і всебічно розвинутих виконавців-альтистів, які володіють музично-виконавською майстерністю, сучасними знаннями та навичками для самостійної творчої роботи та аналізу, необхідними для здійснення подальшої професійної діяльності в галузі сольного та ансамблевого виконавства, у складі симфонічного та камерного оркестрів, а також альтової педагогіки.

Завдання – засвоєння комплексу фундаментальних професійних практичних і теоретичних знань, умінь, навичок, основних принципів альтового виконавства, які набуваються в процесі підготовки в класі під керівництвом викладача для майбутньої виконавської та педагогічної діяльності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен отримати такі компетентності:

знати:

- метод роботи над інтерпретацією музичного твору: виконавські та інструментальні засоби втілення інтерпретаторських задумів;
- психологію виконавської діяльності;
- сучасні досягнення в галузі альтового виконавства, педагогіки та музичної творчості;
- основні закономірності штрихових та артикуляційних засобів звукоутворення;
- особливості використання засобів музичної виразності на різних етапах розвитку світової і національної музичної культури;
- історію альтового мистецтва та його специфіку;
- виконавський репертуар та спеціальну літературу;
- основи загальнотеоретичних дисциплін, що дозволяють вирішувати творчі інтерпретаційні проблеми виконання;
- специфіку нотного письма сучасних композиторів;
- основи образотворчого, літературного і театрального мистецтв.

вміти:

- аналізувати та розуміти зміст, форму та стиль музичного твору, відтворювати його художню концепцію;
- володіти засобами виконавської виразності та технічною майстерністю;
- орієнтуватися в різноманітних музичних стилях і жанрах;
- орієнтуватися та цікавитися сучасними напрямками розвитку музичного мистецтва;
- використовувати кращі традиції світових виконавських шкіл;
- поєднувати виконавську майстерність з художнім осмисленням твору;
- аналізувати та рецензувати концертні виступи, а також власне виконання.

володіти навичками:

- власного контролю самостійної роботи;
- імпровізації та читання з аркушу;
- виконавського редагування репертуару і творчої обробки музичного матеріалу;
- оволодіння різноманітними засобами гри на інструменті;
- інтерпретації творів найрізноманітніших стилів і жанрів;
- та прийомами гри сучасної музики.
- пошуково-дослідницької роботи з подальшим виокремленням тематичних напрямів та їх методологічним узагальненням.

Програмні компетентності:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 2. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми;

ЗК 3. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології;

ЗК 4. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;

- ЗК 5.** Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- ЗК 6.** Здатність генерувати нові ідеї (креативність);
- ЗК 7.** Здатність до міжособистісної взаємодії;
- ЗК 8.** Здатність працювати в міжнародному контексті;
- ЗК 9.** Здатність працювати автономно.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності спеціальності (СК):

- СК 1.** Здатність створювати, реалізовувати і висловлювати свої власні художні концепції;
- СК 2.** Усвідомлення процесів розвитку музичного мистецтва в історичному контексті у поєднанні з естетичними ідеями конкретного історичного періоду;
- СК 3.** Здатність розробляти і реалізовувати творчі проекти по створенню / інтерпретації / аранжуванню та перекладу музики;
- СК 4.** Здатність інтерпретувати художні образи у виконавській / композиторській / педагогічній діяльності;
- СК 5.** Здатність збирати та аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її для теоретичної, виконавської, педагогічної інтерпретації;
- СК 6.** Здатність викладати спеціальні дисципліни в закладах освіти з урахуванням цілей навчання, вікових та індивідуальних особливостей здобувачів освіти;
- СК 7.** Здатність аналізувати виконання музичних творів або оперних спектаклів, здійснювати порівняльний аналіз різних виконавських інтерпретацій, у тому числі з використанням можливостей радіо, телебачення, Інтернету;
- СК 8.** Здатність взаємодіяти з аудиторією для донесення музичного/навчального матеріалу, вільно і впевнено репрезентувати свої ідеї (художню інтерпретацію) під час публічного виступу.

Програмні результати навчання:

- ПРН 1** Володіти професійними навичками виконавської, творчої та педагогічної діяльності;
- ПРН 3** Визначати стильові і жанрові ознаки музичного твору та самостійно знаходити переконливі шляхи втілення музичного образу у виконавстві;
- ПРН 4** Професійно здійснювати аналіз музично-естетичних стилів та напрямків;
- ПРН 5** Вибудовувати концепцію та драматургію музичного твору у виконавській діяльності, створювати його індивідуальну художню інтерпретацію;
- ПРН 6** Володіти музично-аналітичними навичками жанрово-стильової та образно-емоційної атрибуції музичного твору при створенні виконавських та педагогічних інтерпретацій;
- ПРН 7** Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом;
- ПРН 8** Здійснювати викладання гри на інструменті / вокалу / диригування / теорії, історії музики / композиції з урахуванням потреб здобувача освіти, цілей навчання, вікових та індивідуальних особливостей здобувача;
- ПРН 9** Здійснювати ефективне управління мистецькими проектами, зокрема, їх планування та ресурсне забезпечення;
- ПРН 10** Приймати ефективні рішення в галузі культури і мистецтва, аналізувати альтернативи та оцінювати ризики.

Перелік тем

Змістовий модуль 1 *Робота над гаммами, арпеджіо та подвійними нотами*

Тема 1. Вивчення гам різних видами аплікатури. Техніка поєднання позицій. Осмислення високих еталонів звуку: способи атаки, темброве забарвлення, методи подолання брудних призвуків, ретельний слуховий контроль.

Тема 2. Особливості інтонування одноголосного звукоряду, арпеджіо та подвійних нот.

Тема 3. Розвиток віртуозності та методи виконання гам. Приклади використання гамоподібних пасажів у віртуозних художніх творах альтового репертуару.

Змістовий модуль 2 *Робота над етюдами/каприсами*

Тема 1. Вивчення етюдів/каприсів на різні види техніки. Аналіз змісту технічних завдань, свідомий вибір творів для опрацювання з метою подолання наявних недоліків. Використання допоміжних вправ з метою найбільш раціонального використання часу занять. Усвідомлення кінцевої мети.

Тема 2. Художнє оформлення етюду/капрису, як віртуозного концертного твору, творчий підхід до виконання технічних завдань.

Тема 3. Поглиблена робота над обраними творами за еталонами віртуозної гри. Відпрацювання координації рухів лівої та правої рук, слухових уявлень та звукового відтворення, техніка виконання подвійних нот, виконання штрихів у швидкому темпі.

Змістовий модуль 3 *Вивчення етюдів/каприсів підвищеної складності*

Тема 1. Вибір творів для ретельного опрацювання. Узгодження методів роботи, добір вправ для опрацювання особливо складних елементів. Детальний аналіз технічних завдань та інструментальних проблем, які потребують особливої уваги.

Тема 2. Еталони віртуозної гри. Органічне поєднання художньої та технічної складових у виконанні каприсів та етюдів підвищеної складності. Вимоги до якості звуку та інтонації у швидких темпах.

Змістовий модуль 4 *Естетичні еталони виконання творів старовинних композиторів*

Тема 1. Застосування комплексу елементів художньої виразності (темброве забарвлення, особливості звуковидобування на інструменті, використання *vibrato*, *non vibrato*, закони відтворення динамічних відтінків, різноманітні штрихові прийоми гри) для передачі індивідуальної виконавської інтерпретації.

Тема 2. Робота над фразуванням як емоційної складової.

Змістовий модуль 5 *Твори малої та крупної форми старовинних композиторів*

Тема 1. Вивчення та знання існуючого педагогічно-концертного репертуару старовинної музики.

Тема 2. Робота над твором: аналіз форми, художніх та технічних завдань. Складові професійного підходу до якісного розбору авторського тексту.

Тема 3. Редакторський пошук (власна редакція або використання існуючих редакцій) Принципи вибору аплікатурних варіантів для виконання кантиленних та віртуозних частин.

Тема 4. Визначення епізодів підвищеної складності та їх ретельне опрацювання.

Тема 5. Стельові особливості виконання кантиленних частин, окреслення кола засобів художньої виразності відповідно до стилю: динаміка, артикуляція, тембр, використання *vibrato* тощо.

Змістовий модуль 6 *Й. С. Бах. Шість сюїт для віолончелі соло (альта) та інші поліфонічні твори*

Тема 1. Ознайомлення з наявними редакціями та їх порівняльний аналіз. Визначення особистих уподобань авторів та естетичного спрямування у тенденціях конкретних періодів розвитку альтового виконавства.

Тема 2. Індивідуальна редакція штрихів для відтворення голосоведення в поліфонії, робота над зручним розподіленням смичка, вибір аплікатури.

Тема 3. Робота над складовими композиції: тип поліфонії, мотивна побудова, виявлення кульмінацій. Окреслення кола засобів художньої виразності у відповідності до стилю і жанру поліфонічних творів (артикуляція, лігатура, інтонаційна виразність, стильова естетика звуку, культура використання *vibrato*, динамічна палітра).

Тема 4. Робота над жанровими ознаками: визначення темпу, метро-ритмічна побудова, складові форми, виконання геміол, артикуляція.

Тема 5. Єдність емоційного і раціонального в концертному виконанні.

Змістовий модуль 7 *Робота над п'єсами рухливого та віртуозного характеру*

Тема 1. Знання репертуару. Аналіз нотного матеріалу. Визначення жанру, форми, характеру і змісту. Окреслення кола засобів художньої виразності: динаміка, фразування тощо.

Тема 2. Визначення епізодів підвищеної складності. Робота над окремими елементами техніки: штрихи, акценти, пунктирний ритм, тощо. Методи засвоєння технічного матеріалу. Робота над координацією рухів у виконанні складних групувань та технічних прийомів. Робота над звуковидобуванням у віртуозних штрихах.

Тема 3. Робота над віртуозними п'єсами композиторів-альтистів. Взаємозв'язок історичного розвитку виконавського мистецтва майстрів-альтистів з їхньою власною композиторською творчістю. Знання альтового віртуозного репертуару. Розбір твору: визначення стилю, форми, характеру, засобів виразності.

Тема 4. Співвідношення компонентів фактури тематичного матеріалу та акомпаніменту для створення різнопланових образів та характерів.

Змістовий модуль 8 *Виконання кантиленної п'єси*

Тема 1. Знання творів, які мають високе художнє значення в альтовому репертуарі. Розбір твору: визначення стилю, форми, характеру, засобів виразності.

Тема 2. Робота з клавіром, знання фактури, гармонічний аналіз супроводу, взаємодія тематичного матеріалу з ритмічною структурою.

Тема 3. Робота над тембровою палітрою. Застосування різновидів *vibrato/non vibrato*. Підвищений слуховий контроль за звуком, змінами смичка, поєднанням струн, плавними переходами пальців лівої руки.

Тема 4. Особливості «сольної» аплікатури.

Тема 5. Робота над мелодією як найвищої інтонаційно-сислової організації музичних звуків. Вміння виконувати мініатюру на високому художньому рівні, реалізація задуму композитора.

Змістовий модуль 9 *Робота над циклічними творами середньої та крупної форми*

Тема 1. Знання репертуару циклічних жанрів середньої та крупної форми (цикли п'єс, рапсодія, концертне рондо, концертна розгорнута п'єса, сюїта, варіації тощо). Свідомий вибір твору для опрацювання, визначення кінцевої мети вивчення твору.

Тема 2. Специфіка вивчення творів циклічної форми. Робота над засобами художньої виразності, які віддзеркалюють стильові ознаки твору.

Тема 3. Втілення прийомів формотворення у різних жанрах циклічної форми.

Тема 4. План роботи над твором: аналіз структури, визначення сольних або ансамблевих завдань, тематичного матеріалу, визначення художніх та технічних завдань.

Тема 5. Програмність, стилізація та національний колорит в циклічних творах українських композиторів.

Тема 6. Заключний етап – формування художньої форми в поєднанні з виконавською досконалістю.

Змістовий модуль 10 *Жанр сонати*

Тема 1. Знання педагогічного та концертного репертуару сонат для альта та фортепіано (оригінальних та в перекладі). Вибір програми для поточного контрольного заходу за принципом рівня складності сонати. Також доцільно вивчення декількох сонат з репертуару камерного ансамблю. Свідомий вибір твору для опрацювання, визначення кінцевої мети вивчення твору.

Тема 2. План роботи над твором: аналіз ознак сонатного *allegro* (при наявності) визначення сольних або ансамблевих завдань, тематичного матеріалу, визначення художніх та технічних завдань.

Тема 3. Особливості роботи з сонатою для альта solo.

Тема 4. Широке поняття «інтонування»: «проговорення» окремих звуків, інтонацій, мотивів, фраз, речень.

Тема 5. Заключний етап – цілісне виконання. Використання конкретних технічних прийомів та засобів виразності для передачі художньо-образного задуму автора твору. Поєднання частин сонати єдиною драматургічною ідеєю.

Змістовий модуль 11 *Жанр концерту*

Тема 1. Знання навчально-художнього концертного репертуару від класичної епохи до сьогодення. Свідомий вибір твору для опрацювання, визначення кінцевої мети вивчення твору.

Тема 2. Виконавський план роботи над твором великої форми: аналіз структури, визначення частин і форми в цілому, тематичного матеріалу, визначення художніх та технічних завдань, виявлення кульмінаційних епізодів як логічне завершення розгортання матеріалу.

Тема 3. Вдосконалення навиків професійного розбору, системи планування виконання завдань, ефективності методів роботи над твором. Робота з клавiром, партитурою.

Тема 4. Сильові ознаки та еталони естетичних категорiй вiдповiдної епохи створення концерту. Усвiдомлення типових ознак нацiональних композиторських шкiл та iндивiдуальних складових музичного твору. Визначення засобiв художньої виразностi у вiдповiдностi до стилю.

Тема 5. Поєднання базових принципiв гри, навичок, технічних завдань з художніми образами (редакція, аплікатура, звуковидобування, динаміка, застосування *vibrato*, штрихова палітра, принципи артикуляції тощо). Робота з концертмейстером. Остаточне вiдпрацювання твору в ансамблi: узгодження темпiв, артикуляції, фразування, принципiв мелiзматик.

Тема 6. Удосконалення психофiзiологiчних основ формування виконавської майстерностi. Подальша робота над розвитком вiртуозностi, максимально можливе виявлення масштабу гри та майстерне володіння iнструментом в складному рiзностильовому i рiзножанровому репертуарi.

Тема 7. Заключний етап – пiдготовка до державного iспиту. Об'єднання знань, вминь, навичок, набутих пiд час навчання. Демонстрація логiки iнтерпретацiйного мислення музиканта-виконавця, сформованої iнтелектуально-творчої самостiйностi, сценiчної культури.

Форми та технології навчання

Дисциплiна «Фах (пiдготовка магістерської виконавської програми)» для студентiв освiтнього ступеня «Магістр» оркестрового факультету Академiї складається з iндивiдуальних занять та частки годин для самостiйної роботи, а також включає поточнi контрольнi заходи (самостiйний технічний залiк, екзамен, атестацiйний iспит) та обов'язковi концертнi (публiчнi) виступи для набуття виконавського сценiчного досвiду.

Навчальні ресурси

Нотний матерiал вiдповiдного вiолончельного репертуару, музикознавча та методична лiтература за фахом представленi у вiльному доступi в бiблiотецi та читальнiй залi Академiї, iнтернет-ресурси. Репетицiйнi примiщення в навчальних аудиторiях, концертних залах Академiї надається для проведення занять, репетицiй та концертних виступiв вiдповiдно розкладу. За умови дистанцiйного навчання пiд час карантину або форс мажорних обставин, всi необхiднi для вивчення навчальної дисциплiни основнi та додатковi матерiали студенти можуть знаходити на сайтi бiблiотеки Академiї <http://lib.knmau.com.ua>. Програми контрольних заходiв у формi концертного виступу студентiв через посилання на YOUTUBE надсилаються на офiцiйну електронну адресу кафедри stunni.nmau1@gmail.com.

Методи контролю

Поточний контроль. Викладач здійснює постійний контроль під час практичних занять з метою перевірки засвоєння попереднього матеріалу, виявлення проблем та усунення недоліків. На контрольному уроці студенти демонструють робочий матеріал перед кафедрою та отримують зауваження та рекомендації для подальшої роботи.

Підсумковий контроль.

Іспит у 1-му, 2-му, семестрах та атестаційний іспит у 3-му семестрі з оцінкою комісії кафедри/атестаційна комісія за професійний та творчий розвиток студентів дисципліни «Фах (Підготовка магістерської виконавської програми)» освітнього ступеню «Магістр»

Зведена таблиця вимог поточного і підсумкового контролю з Фаху

МАГІСТР			
№	Захід	1 курс	2 курс
1 семестр	Т/Залік	<u>Самостійний Т/Залік</u> Гама у різних аплікатурних та штрихових варіантах. Різні види арпеджіо. Подвійні ноти за бажанням . Два етюди/каприси на різні види техніки вищої складності	Концерт (повністю) ----- Поліфонія (Прелюдія або дві контрастні частини з сюїти/партити/сонати) -----
	Екзамен	Творчий проєкт <u>Програма 30-40 хв.</u> 1. Вступне слово: представлення власної програми. 2. Виконання довільної програми	Дві п'єси (віртуозна та кантиленна) Обов'язково одна з них українського композитора
2 семестр		Академконцерт Сюїта/Партита Й.С.Баха (повністю)	-----
	Екзамен	Творчий проєкт Програма 40 – 60 хв. 1.Вступне слово: представлення власної програми. 2.Виконання програми.	-----

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Технічний залік	10
2.	Екзамен	40
3.	Участь у концерті класу, кафедри тощо.	10
4.	Участь у конкурсі, фестивалі тощо	10
5.	Екзамен, Атестаційний іспит	30
	Всього	100

Критерії оцінювання знань студентів за 100-ю шкалою

Оцінка «**відмінно**» (A) **90 — 100 балів**: Яскрава гра студента із якісною реалізацією всіх технологічних компонентів виконавської майстерності: досконала інтонація, культура штрихів, виразна динаміка, блискуча техніка, відчуття форми та стилю творів, сценічний артистизм тощо.

Оцінка «**добре**» (B) **82 — 89 балів**: Переконаливий виступ студента, але з наявністю деяких недоліків: текстові неточності, недосконала інтонація, недостатня динамічна виразовість.

Оцінка «**добре**» (C) **74 — 81 балів**: У виконанні наявні виконавські недоліки, хоча програма відповідає за складністю підготовці студента: непереконаливе відтворення стилевих особливостей твору, неохайна інтонація, погана динамічна виразовість, не відтворена форма твору, пасивний емоційний стан тощо.

Оцінка «**задовільно**» (D) **64 — 73 балів**: Наявність суттєвих погрешностей у грі виконавця: погано вивчений текст твору, помилки у техніці, погана інтонація, відсутня динаміка, погане відчуття ансамблю, аморфність у формі тощо.

Оцінка «**задовільно**» (E) **60 — 63 балів**: Погане виконання та повна відсутність власного відношення до якості гри та виконуваних творів: дуже погано вивчений текст, недостатня змістовність володіння засобами музичної виразності, порушення формотворення, метроритмічної структури.

Оцінка «**незадовільно**» (F) **35 — 59 балів**: Програма виконана не в повному обсязі. Обмеженість музичних та технічних здібностей.

Оцінка «**незадовільно**» (FX) **1 — 34 балів**: Студент не засвоїв матеріал програми внаслідок порушення навчальної дисципліни та неприпустимого ставлення до предмета.

Інклюзивне навчання

Навчальна дисципліна може викладатися студентам з особливими освітніми потребами.

Неформальна освіта

Передбачається участь студентів у міжнародних та всеукраїнських конкурсах, фестивалях, концертних програмах, благодійних музичних акціях, участь у майстер класах та стажування у літніх музичних школах/академіях; пасивна та активна участь у міжнародних, всеукраїнських та кафедральних конференціях, круглих столах; відвідування культурно-мистецьких заходів, театрів, мистецьких експозицій, виставок тощо.

Рекомендована література

1. Гаврилець Д. Г. Європейський альтовий концерт: генезис, еволюція, жанрові моделі: дис. кандидата мистецтвознавства: 17.00.03 «Музичне мистецтво» / Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка. Львів.: 2010. 227 с.
2. Карапінка М. З. Жанрова парадигма європейської альтової сонати для альту і фортепіано XVIII – XIX століть. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства, Львів, 2011. 26 с.
3. Криса О. Б. Альтове мистецтво Києва в контексті європейських традицій. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства, Київ: 2011. 213 с.
4. Криса О. Альтове мистецтво в Україні: виконавство і педагогіка//на прикладі Київської альтової школи// Науковий вісник НМАУ. Вип. 40. Музичне виконавство. Кн. 10. – К., 2004. – С. 202-213.
5. Криса О. Динаміка становлення альтового репертуару в контексті взаємодії композиторських та виконавських шкіл Києва.//Науковий вісник НМАУ ім. П.Чайковського. К., 2008. – С. 100-111.
6. Кулаков С. В. Альтова інтерпретація 6 сюїт Й. С. Баха для віолончелі соло. Дис. на здобуття наукового ступ. кандидата мистецтвознавства, Київ.: 1999. 208 с.
7. Педагогічний репертуар альтиста. Три концерти для альту з оркестром / Гаврилець Д. Г. Навч. посібник. Київ: Нац. Муз. Академія України ім. П. І. Чайковського, 2008 р. 176 с.
8. Стеценко В. Методика навчання гри на скрипці. Київ: Музична Україна, 1974, ч. 1. 170 с.
9. Стеценко В. Методика навчання гри на скрипці. Київ: Музична Україна, 1974. ч. 2. 119 с

Інтернет-ресурси:

- 1 IMSLP - Petrucci Music Library (нотна вікіпедія) <http://imslp.org>
2. Sheet Music Plus www.sheetmusicplus.com
3. Kreusch- Sheet Music <http://kreusch-sheet-music.net>
4. Classical- scores.com <http://www.classical-scores.com>
5. The Juilliard Manuscript Collection <http://www.juilliardmanuscriptcollection.org>
6. Видавництво «Гроно», яке пропонує нотну літературу, книги та навчально-методичні посібники для дитячих шкіл мистецтв, музичних шкіл, вищих навчальних закладів культури та мистецтв I-IV рівнів акредитації.
7. <http://composersukraine.org>